

v soudcovské funkci přidělení u některého vojenského soudu, platí v některých směrech zvláštní ustanovení. Především jsou vyňati z obecné v. káz. pravomoci nadobro a pro všechny káz. poklesky podřízeni soudcovské káz. pravomoci svých soudcovských představených a nejvyššího vojenského soudu (§ 5 nař. č. 152/1927 Sb.). Z příslušnosti kár-ých výborů docela vyňati nejsou, ale patří před ně jen tehdy, když činem nebyly porušeny povinnosti soudcovského úřadu a soudcovské služby. Naproti tomu ve všech případech, kde je kár-ý poklesek zároveň porušením povinností soudcovského úřadu a soudcovské služby (porušení soudcovských povinností soudním deliktem, který se vymyká káz-mu vyřízení, porušení soudcovských povinností spojené jednočinně s poškozením neb ohrožením dobrého jména vojska), podléhají jmenování důstojníci kár. pravomoci nejvyššího vojenského soudu (§ 24 nař. č. 152/1927 Sb.).

Vojenskou soudcovskou káz-ou pravomoc vykonávají přednostové divisních soudů a prezident nejvyššího vojenského soudu, v II. stolici prezident nejvyššího vojenského soudu a kár-ý senát nejvyššího vojenského soudu; nad prezidentem nejvyššího vojenského soudu ji vykonává v první a poslední instanci kár-ý senát nejvyššího vojenského soudu (§§ 12, 15 nař. č. 152/1927 Sb.).

Vojenskou soudcovskou pravomoc kárnou vykonává v první a poslední instanci kár-ý senát nejvyššího vojenského soudu (§ 34 nař. č. 152/1927 Sb.).

Řízení před soudcovskými představenými se podobá v-mu káz-mu řízení, řízení před kár-ým senátem nejvyššího vojenského soudu v-mu kár-mu řízení, jsou tu však některé odchylky (místo závěrečného projednání ústní líčení, místo konečného usnesení nález, žádné potvrzování).

Literatura.

E. Dangelmaier: „Militärrechtliche und militäretische Abhandlungen“, 1893; A. Junk: „Handbuch des militärischen Disziplinarstrafrechts“, 1914; A. Kielhauser: „Die Vorschrift für das ehrenrätliche Verfahren im k. u. k. Heere und Ehrenratsfragen“, 1912; F. Kleemann: „Das neue Disziplinar-Strafrecht“, 1904; F. Schmid: „Das Heeresrecht der österreichisch-ungarischen Monarchie“, 1903 (str. 615 až 653); týž: „Das ehrenrätliche Verfahren und Disziplin“ v díle „Österreichisches Staatswörterbuch“. Viz též heslo: „Disciplinární právo“ vůbec a zejména str. 393, 398, 405, 406.

Josef Lepšík.

Knihovnictví.

1. Pojem. 2. Rozdělení knihoven. 3. Statistický přehled. a) Veřejně přístupné. b) Veřejně nepřístupné. 4. Nejdůležitější knihovny 5. Právní základ. 6. Knihovnické právo. — Literatura.

1. **Pojem.** Knihovna jest sbírka knih uchovávaná za účelem výchovným a vzdělávacím a soustavně uspořádaná. Slovo knihovna zná již r. 1560 Tomáš Rešel z Jindřichova Hradce. Starší české názvy pro knihovnu byly: knihárna, kniehářna (z poč. XV. stol.), také kněhovna. Ku konci XV. stol. byl též obvyklý název libráře z latinského librarium. V Kralické bibli se vyskytuje též název bibliotéka z řeckého bibliothéké. Karel z Žerotína r. 1633 v reversu o knihovně Jednoty Bratrské nazývá knihovnu bibliotéka neb libraria.

2. **Rozdělení knihoven.** Knihovny dělíme podle několika hledisek. Nejprve podle toho, kdo je vydržuje. Knihovny mohou býti vydržovány buď z peněz veřejných nebo z peněz soukromých. Knihovnam vydržovaným z peněz veřejných říkáme veřejné, z peněz soukromých soukromé. Knihovnam v právním smyslu jsou zásadně knihovny veřejné. Veřejné knihovny dělíme ve dvě skupiny: jednak v knihovny, jejichž účel jest knižní materiál účelně a kriticky sbírat, konservovati a vědecky zpracovávati, jednak v knihovny, jejichž účel jest knihou podporovati vědecká studia, vzdělání a výchovu. Prvními knihovnami jsou t. zv. knihovny národní; tyto knihovny bývají vybaveny právem povinných výtisků za účelem, aby je konservovaly. Do druhé kategorie knihoven počítáme knihovny obecní, městské, knihovny škol národních, okresní knihovny učitelské, středoškolské knihovny profesorské a žákovské, knihovny vysokých škol, universit, technik, horních akademií, knihovny veřejných ústavů, museí, seminářů, pak knihovny administrativní, jejichž účelem jest shromažďovati a zpracovávati knižní materiál, nutný k účelům úředním jako na př. k účelům prací zákonodárných, ministerstev, nejvyšších soudů, obchodních komor, zemských úřadů atd. Veřejné knihovny buď jsou jen pomocné ústavy úřadů, vědeckých ústavů a učilišť nebo jsou to ústavy samostatné, vybavené vlastním správním aparátem. Knihovny národní jsou zpravidla knihovny t. zv. prezenční, t. j. půjčují knihy jen k účelům badatelským v místnostech knihovny; knihovny druhé kategorie jsou knihovny vý-

půjční, t. j. půjčují knihy i mimo místnosti knihovny.

Knihovny mohou mít trvalé umístění nebo mohou se přenášeti s místa na místo. Těmto říkáme knihovny přenosné čili putovní. Knihovny soukromé jsou buď knihovny jednotlivců neb rodin, zvláště šlechtických nebo duchovních korporací jako kapitul, klášterů a pod. nebo knihovny spolkové.

Podle účelu lze dělit knihovny na všeobecné a speciální. Všeobecné mají knižní materiál ze všech vědních oblastí, z písemnictví všech druhů; speciální mají knižní materiál jen určitého výseku literární produkce.

Knihovny mohou být přístupny každému nebo jen určitým osobám a jen za určitých podmínek. Mezi první patří především veřejné knihovny obecní, universitní a studijní.

3. Statistický přehled knihoven v Československu.

A. Veřejně přístupné: Dne 31. XII. 1926 bylo v Československu veřejných knihoven obecních: V historických zemích, Čechách, Moravě a Slezsku 11.219. Z nich bylo českých 8.254, německých 2.965. Bez knihoven bylo 1.493 obcí. České knihovny měly 3.481.289, německé 1.209.758 svazků, tedy úhrnem bylo ve veřejných knihovnách obecních 4.691.047 svazků. Počet českých čtenářů byl 510.337, kteří učinili 9.365.328 výpůjček, německých 205.892, kteří učinili 3.337.280 výpůjček. Příspěvky obcí na tyto knihovny činily úhrnem 11.866.099 Kč. Obce české na tomto obnosu participovaly 9.041.718 Kč, zbytkem 2.824.099 Kč obce německé. Celková vydání však činila 14.318.429 Kč a to při českých knihovnách 10.575.431, při německých 3.742.998. Schodek byl hrazen jinak nežli příspěvky obcí.

Na Slovensku byl počet knihoven: slovenských 2.592, rusínských 4, německých 68, maďarských 550, tedy úhrnem 3.214. Tento celkový počet knihoven měl 319.134 svazků knih, počet čtenářů 148.014, kteří učinili 742.634 výpůjček. Obce přispěly na veřejné knihovny obecní celkem na Slovensku 1.101.168 Kč.

Na Podkarpatské Rusi bylo r. 1926 za pomoci státní založeno 69 knihoven. Stát opatřil svým nákladem 4.554 svazků nákladem 48.120 Kč, obce přispěly částkou 150.000 Kč. V r. 1926 na Podkarpatské Rusi bylo v knihovnách veřejných úhrnem asi 60.000 svazků.

V r. 1927 bylo v Československé republice 6 veřejně přístupných knihoven universitních a studijních. Měly úhrnem 1.362.638 svazků.

B. Veřejně nepřístupné: V žákovských knihovnách bylo v celé Československé republice ve školním roce 1925/26 úhrnem 3.742.793 svazků. Z těch připadlo na historické země české 3.189.335, na Slovensko 478.490, na Podkarpatskou Rus 74.968. Na střední školy připadlo 651.086, na zemědělské 107.969, na lidové hospodářské 40.129, na obchodní 115.817, na průmyslové a odborné 98.114, na živnostenské pokračovací 96.049, na měšťanské 475.191, na obecné 2.158.438 svazků. Roku 1927 bylo v Československu vysokoškolských knihoven (fakult. semin.) 252 s 799.696 svazky, 6 knihoven vyšších zvl. škol a ústavů s 22.672 svazky, 351 učitelských středoškolských knihoven s 1.108.249 svazky, 23 učitelských knihoven zemědělských škol středních s 119.301 svazky, 32 učitelských knihoven obchodních akademií s 98.734 svazky, 34 učitelských knihoven průmyslových (středních) škol s 116.479 svazky, 45 musejních knihoven s 739.108 svazky, 20 archivních s 191.305 svazky, 41 knihoven vědeckých s 331.447 svazky, 90 administrativních knihoven s 752.722 svazky, 87 spolkových knihoven s 717.962 svazky, 144 klášterních knihoven s 1.165.593 svazky, 60 jiných církevních knihoven s 531.888 svazky, 34 zámeckých a soukromých s 651.417 svazky, 16.905 různých učitelských knihoven se 2.788.869 svazky, 27 jiných knihoven se 176.333 svazky.

4. Nejdůležitější knihovny v Československu. V Československu jest 24 knihoven, které mají více nežli 50.000 svazků. Z toho připadá na Čechy 16, na Moravu 3, na Slezsko 1, na Slovensko 4 knihovny.

Největší a nejdůležitější knihovnou v naší republice jest veřejná a universitní knihovna v Praze, ústav utrakvistický, sloužící potřebám české a německé university v Praze a od r. 1769 veřejnosti přístupný. Počátky knihovny sahají k r. 1348, od r. 1782 jest knihovna vybavena právem povinných výtisků z Čech. Výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 7. III. 1925, č. 28850/IV, bylo zřízeno při této knihovně konservační oddělení s názvem Národní knihovna. 1. I. 1926 měla veřejná a universitní knihovna v Praze 591.245 svazků, 3.930 rukopisů, 30.337 dissertací, 9.455 hudebnin, 30.250 listů grafik, 2.767 zeměpisných map.

Knihovna Národního musea v Praze, veřejně přístupná knihovna, založená roku 1818. Má 385.800 svazků, 7.136 rukopisů, 100.081 literárních korespondencí, 20.086 hudebnin, 10.077 zeměpisných map.

Ústřední knihovna hlavního města Prahy, veřejně přístupná od svého založení r. 1891. Má 378.562 svazků. Ve Velké Praze má 41 odboček.

Knihovna Národního shromáždění československého v Praze, ústřední administrativní knihovna naší republiky, založená r. 1918, čítá 71.549 svazků, většinou z oblasti věd státních a právních, parlamentní dokumenty, oficiální zákoníky celého světa a pod. Jest přístupna i vědeckým badatelům, dá-li jim k tomu ředitelství svolení. Vydává dvě zvláště pro právníky a státníky důležité publikace: 1. „Z cizích parlamentů“, kde se registrují zákony, přijaté v zahraničních parlamentech. 2. „Exposé sommaire des travaux législatifs de l'Assemblée Nationale de la République tchécoslovaque“, kde ve francouzském výtahu se reprodukuje pro informaci ciziny zákony naším Národním shromážděním odhlasované.

Knihovna kanonie řádu Premonstrátů na Strahově v Praze, jejíž počátky jdou až do r. 1140. Správa knihovny dovoluje v ní badatelům studovati. Čítá na 100.000 svazků, přes 1.200 prvotisků, na 2.000 rukopisů.

Slovanská knihovna ministerstva zahraničních věcí v Praze, založená r. 1924, otevřená r. 1925. Badatelům přístupná. Čítá na 100.000 svazků ve všech slov. jazycích.

Bücherei der Deutschen v Liberci jest národní knihovna Němců v Československu. Založena byla r. 1923. Má na 80.000 svazků a 600 časopisů.

Zemská a universitní knihovna v Brně, založená r. 1818, postátněna r. 1923. Čítá na 400.000 svazků.

Studijní knihovna v Olomouci, založená r. 1774, od r. 1787 veřejná, od r. 1862 vybavená právem povinných výtisků pro Moravu. Čítá na 150.000 svazků.

Knížnica university Komenského v Bratislavě, založená r. 1919. Vybavená právem povinných výtisků pro Slovensko. Má na 150.000 svazků a 546 rukopisů.

Knížnica Matice slovenskej v Turč. Sv. Martině, založená r. 1863. Knihovna má na 60.000 svazků.

Štátná a Mestská Verejná Knihovňa v Košiciach, původně studijní knihovna

university (1645—1777), pak právní akademie (1779—1922) v Košicích. Má na 46.000 svazků.

5. Právní základ jednotlivých druhů veřejných knihoven. Právní předpisy až do r. 1882, týkající se universitních, studijních, školských, středoškolských a okresních učitelských knihoven, pokud platí v Československu byvše recipovány, přetiskl Ferd. Grassauer: Handbuch für Universitäts- und Studienbibliotheken sowie für Volks-, Mittelschul- und Bezirkslehrerbibliotheken Österreichs, Wien 1899 (Neue Ausgabe).

Právní předpisy, týkající se důležitých knihoven v Československu, zvláště veřejných knihoven obecních ve výběru snesl Franz Bloch: Die Bücherei- und Volksbildungsgesetze (Stiepels Gesetzsammlung des Tschechoslovakischen Staates, Folge 43), Reichenberg 1925.

Právo povinných výtisků bylo upraveno v Rakousku v § 18 tiskového zákona č. 6/1863 ř. z., podle něhož z každého k prodeji určeného tiskopisu, který se v tuzemsku nakládá nebo tiskne, jest třeba předložiti povinný exemplář mezi jiným i oné universitní nebo zemské knihovně, která bude zvláštní vyhláškou pro každý správní obvod k tomu určena. Podle § 8 instrukce k provedení tiskového zákona z 21. II. 1863, č. 1061, jsou to v Čechách universitní knihovna v Praze, na Moravě studijní knihovna v Olomouci, ve Slezsku knihovna gymnasijského musea v Opavě. Výtisk dříve zasílaný dvorní knihovně ve Vídni mají v Československu podle výnosu presidia ministerstva vnitra z 15. III. 1919, č. 611-N, dočasně uschovávatí zemské správy politické s výhradou dalšího určení.

V Uhrách bylo to upraveno v § 7 uh. tiskového zák. čl. XIV/1914; ale ustanovení ta byla nahrazena nař. min. s plnou mocí pro správu Slovenska z 10. XI. 1920 (3 exempláře povinných výtisků se zasílají universitní knihovně v Bratislavě, 1 exemplář státnímu statistickému úřadu v Praze).

Podle osnovy zákona o povinných výtiscích, jak ji přijala meziministerská komise dne 8. XI. 1929, bude v Československu nutno zaslati po povinném výtisku: 1. k účelům trvalé úschovy (konzervace) veřejné a universitní knihovně v Praze: všechny tiskopisy; 2. k účelům studijním těm universitním knihovnám nebo knihovnám v zemi jejich úkol plnícím, které budou určeny vládním nařízením, nejvýše však jedné v každé zemi: všechny

tiskopisy s výjimkou časopisů, z nichž jen ty, o něž správa knihovny zvláště požádá; 3. pro potřebu Národního shromáždění jeho knihovně: všechny tiskopisy, o něž požádá; 4. pro úřední potřebu předsednictva ministerské rady a ministerstva vnitra jejich knihovnám: všechny tiskopisy s výjimkou hudebnin bez textu nebo slovního doprovodu; 5. zemským úřadům: časopisy, vydávané v jejich obvodu. Vládním nařízením může býti přiznáno též dalším veřejným knihovnám, počtem nejvýše čtyř, právo na povinné výtisky všech nebo některých tiskopisů, o něž požádají, za polovinu krámské ceny.

a) O veřejných knihovnách obecních viz heslo „Knihovny obecní“.

b) Organizace knihoven obecních škol spočívá na výnosech ministerstva kultu a vyučování ve Vídni z 20. VIII. 1870, č. 105/1870 ř. z., § 71, z 15. XII. 1871, č. 2802, a z 12. VII. 1875, č. 315, a zejména na §§ 18, 138, 139, 140 ev. i 195 def. řádu školního a vyučovacího č. 159/1905 ř. z. Podle těchto předpisů má na každé obecné škole existovati knihovna, jejímž účelem jest poskytnouti školní mládeži prostředky, aby mohla se vhodnou četbou povznášeti rozumově a mravně.

Podle výnosu ministerstva školství a národní osvěty v Praze ze dne 25. IX. 1925, č. 108414-I, má míti každá pomocná škola (třída) vlastní knihovnu žákovskou. „Sebe bohatší knihovna pro děti školy obecné“ — praví se ve výnosu — „nevyhovuje potřebě školy pomocné, která má míti zvláště s dostatek spisů obrázkových, jmenovitě le-porel.“

Z důležitých výnosů popřevratových uvádíme výnos ministerstva školství a národní osvěty ze 7. III. 1919, č. 10407, týkající se prohlídky žákovských knihoven na školách obecných a měšťanských v tom směru, aby v nich zůstala četba odpovídající samostatnému státu československému.

c) Organizace okresních učitel-ských knihoven byla dána § 44 říšského zákona školního č. 62/1869 ř. z., podle něhož v každém školním okrese se měla založiti učitelská knihovna, jejímž účelem jest obecně přispívati k dalšímu pedagogickému a vědeckému vzdělání učitelů. Dne 15. XII. 1871, č. 2802, ministerstvo kultu a vyučování ve Vídni vydalo pro tyto knihovny zvláštní organizační statut.

d) Právní základ knihoven učitel-ských ústavů byl dán mini-

sterstvem kultu a vyučování ve Vídni dne 31. VII. 1886, č. 6031, kdy byl vydán nový organizační statut pro učitelské ústavy. Podle § 51 tohoto statutu má míti každý učitelství ústav k vyučování potřebné učeb-né pomůcky a tudíž i knihovnu.

e) Organizační statut pro gymna-sia a reálky z 15. IX. 1849 (§ 55, 4) předepsal, aby každé gymnasium a reálka měly knihovnu, která by se skládala z knihovny učitelství a knihovny žákovské. Uči-telství knihovny mají podporovati další vě-decké a didakticko-pedagogické vzdělání učitelů; žákovské knihovny mají poskyto-vati žákům vhodnou četbu. Z gymnasiál-ních knihoven knihovna v Opavě byla podle § 18 zákona o tisku č. 6/1863 ř. z. a § 8 in-strukce k tomuto zákonu vybavena práv-em povinných výtisků pro Slezsko. Tyto předpisy o učitelství ústavech, gym-nasiích a reálkách platí patrně i na Sloven-sku a Podkarpatské Rusi podle zák. č. 293/1919 Sb.

f) Organizace universitních a studijních knihoven v Česko-slovensku dodnes spočívá na Českosloven-skem recipované instrukci pro c. k. univer-sitní a studijní knihovny, provisorně vy-dané dekretem studijní dvorské komise ze dne 23. VII. 1825, č. 2930, již s pochopením pro úkol mu svěřený vypracoval Moravan Povondra, býv. bibliotekář olomoucký, a nepatrnou částí na ještě starší bibliotekní instrukci z 30. IV. 1778, č. 628. Minister-stvo školství a národní osvěty v Praze při-pravuje instrukci novou, která by odpoví-dala potřebám doby nynější. Universitní a studijní knihovny mají v Československu trojí ráz: Jsou to nejprve knihovny univer-sitní, které mají sloužiti v první řadě po-třebám universit a vyšších státních učilišť. Podle § 128 bibliotekní instrukce z r. 1825 jsou součástí universit, k nimž náležejí a pro něž jsou určeny. Jsou společnými sbírkami knih všech jiných veřejných vzdělávacích ústavů svého místa. Za druhé mají ráz zemských knihoven, jejichž úkol jest sbí-rati literaturu, která podává obraz o po-měru říše k jednotlivým zemím a zvlášt-nostech těchto zemí a pro budoucnost mají literaturu tu uchovávat. Konečně jsou to ústavy veřejně přístupné. Právní před-pisy, týkající se universitních a studijních knihoven, jakož i knihoven seminárních, pokud předpisy ty do r. 1905 byly platny v Rakousku a recipovány Československem, obsahuje: Leo Ritter Beck von Manna-getta-Carl v. Kelle: „Die österreichischen

Universitätsgesetze“, Wien 1906. Z předpisů, po uveřejnění této knihy vydaných, uvádíme:

Nařízení ministra kultu a vyučování ve Vídni z 13. IX. 1906 o zrušení bibliotečního příspěvku universitních studujících.

Nařízení téhož ministra z 15. IV. 1910, č. 21894 ex 1909, o zužitkování přespočetných výtisků universitních a studijních knihoven.

Výnos ministra kultu a vyučování ve Vídni z 23. X. 1911, č. 44063, o změně služebního označení bibliotečních úředníků.

Výnos téhož ministra z 18. XII. 1912, č. 54886 ex 1911, o používání universitních a studijních knihoven studujícími, případně kandidáty učitelského ústavu na vysokých školách obchodních.

Výnos ministerstva školství a národní osvěty v Praze č. 4010 z 10. III. 1919 o přijímání žen do knihovní služby státních knihoven.

Výnos téhož ministerstva č. 59014 z 12. I. 1920 o výměně duplikátů státních vědeckých knihoven.

Výnos téhož ministerstva z 22. IX. 1921, č. 61067/1920, o čítárenském a výpůjčním řádu veřejné a universitní knihovny v Praze.

Výnos téhož ministerstva z 23. VI. 1923, č. 13489-IV, o pravidlech pro půjčování knih a rukopisů ze státních veřejných knihoven vědeckých Československé republiky knihovnám cizozemským.

g) Organisaace knihovny obou technických vysokých škol v Praze spočívá na výnosu ministerstva vyučování a kultu z 21. XI. 1905, č. 34589, knihovny německé vysoké školy technické v Brně na výnosu z 14. II. 1901, č. 3324, české vysoké školy technické tamtéž na výnosu z 14. XI. 1903, č. 17068. Předpisy, týkající se knihoven vysokých škol technických v Československu, pokud byly recipovány, podává W. Jähnl: „Vorschriften für die Technischen Hochschulen Österreichs“, Wien 1916.

Zřízení a právní postavení knihovny Národního shromáždění v Praze jest podloženo § 10 (4) zákona ze dne 15. IV. 1920, č. 325 Sb., o jednacím řádu Národního shromáždění v Praze.

Rozhodnutím ministerstva školství a národní osvěty v Praze z 26. IX. 1927, čj. 78857-IV, byly zřízeny dvouleté knihovnické kursy při filosofické fakultě Karlovy university v Praze pro vzdělání v knihovnictví vědeckém a administrativním. Zkušební řád těchto kursů z téhož data byl

v § 5 doplněn výnosem téhož ministerstva z 26. I. 1929, č. 153544/28-IV.

6. Knihovnické právo. V nejnovější době v Německu jest knihovna předmětem i knihovnického práva. Právo to jest součástí knihovnických věd a jest to zásadně právo veřejné. V Německu obírá se otázkou veřejné knihovny jako veřejného ústavu Friedrich List v knize: „Grundriß eines Bibliotheksrechts“, Gießen 1928. Podle něho knihovnické právo jest právo, které slouží péči a ochraně právních poměrů, souvisejících se sběratelskou a vzdělávací činností veřejné knihovny. U nás knihovnické právo dosud není pěstováno.

Literatura o knihovnictví.

O knihovnách po stránce knihovnicko-technické, zvláště v Československu, poučuje: „Československé knihovnictví“. Red. Zdeněk V. Tobolka. V Praze 1925. Seznam prací, podávajících statistická data o knihovnách v Československu, jsou uvedena v cit. knize na str. 420—421. Sluší je doplniti statistickými daty, týkajícími se veřejných knihoven obecních v historických zemích v roce 1924, v České Osvětě XXII, str. 61 násl.

Zdeněk V. Tobolka.

Knihovny obecní.

K. mají v nejnovější době důležitý význam jako vzdělávací ústavy lidové výchovy.

a) Přehled cizího zákonodárství. V důsledku svého významu pro lidovou výchovu stávají se v nejnovější době k. předmětem zákonné úpravy, jež jimi zřizuje vzdělávací ústavy nového typu, o nichž se doufá, že nabudou podobného významu jako škola. S prvními zákony o k-ách setkáváme se ve Spojených Státech Severoamerických v polovině XIX. století, tak na př. v Massachusetts, New Hampshire, New York, Ohio, Illinois a j. R. 1906 existovaly zákony o k-ách již ve 20 státech severoamerických. Obce byly těmito zákony zmocněny zakládati a vydržovati veřejné k., jestliže však určitá kvota občanů k hlasování oprávněných žádala, aby obec k-u založila, byla tato povinna tak učiniti. Některými zákony byly obce zmocněny vybírat zvláštní daň pro k-u, žádá-li o to určitý počet občanů a je-li to schváleno všeobecným hlasováním. Podobného fakultativního rázu jsou i britské zákony o k-ách. Na zcela jiných zásadách spočívá zákonodárství československé, o němž pojednáme v následujícím odstavci. Z ostatních států